

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІТЬ

УДК 349.22-055.2

Шульженко І. В.,
канд. юрид. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,
Україна, e-mail: shulzhenko@donnuet.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ СЛУЖБОВО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН З КАНДИДАТАМИ НА СЛУЖБУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

UDC 349.22-055.2

Shulzhenko I. V.,
PhD in Juridical Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: shulzhenko@donnuet.edu.ua

PECULIARITIES OF EMPLOYMENT AND LABOR RELATIONS WITH CANDIDATES FOR SERVICE IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

***Мета.** Дослідження дисбалансу між юридичними гарантіями і правовими обмеженнями у галузі виникнення службово-трудових правовідносин з кандидатами на службу до Національної поліції та надання пропозиції щодо удосконалення і перспектив подальшого розвитку законодавства, яке регулює процедуру виникнення службово-трудових відносин з громадянами України.*

***Методи.** Вирішення поставлених завдань здійснювалось за допомогою використання таких методів, як аналіз та узагальнення наукової, науково-популярної літератури та нормативно-правових актів, які регулюють порядок проходження служби у Національній поліції України.*

***Результати.** Процес виникнення службово-трудових відносин з кандидатами на службу до Національної поліції України передбачає, з одного боку, надання додаткових юридичних гарантій, а з іншого — застосування певних обмежень, зумовлених специфікою проходження служби у Національній поліції України, а що стосується жінок — це й застосування певних обмежень, зумовлених біофізичними і фізіологічними особливостями жіночого організму.*

***Ключові слова:** юридичні гарантії, трудові відносини, Національна поліція України, правові обмеження, професійна діяльність.*

Постановка проблеми. Служба в Національній поліції України є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень. Час проходження служби в поліції зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Варто зазначити, що процедура прийняття громадян України на службу до Національної поліції регулюється загальними і спеціальними (про проходження служби) нормами трудового законодавства України і має свої особливості.

Трудове право України містить цілу низку як юридичних гарантій так і певних обмежень у галузі виникнення службово-трудових відносин із кандидатами на службу до Національної поліції. Баланс таких гарантій і обмежень не є виваженим, що інколи призводить до певних правових колізій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі дослідженням правового регулювання службово-трудових відносин працівників органів внутрішніх

справ (ОВС) приділялась певна увага такими науковцями як В. П. Сальников, Л. А. Морозова, Е. Д. Проценко, Ю. А. Потапова [1, с. 133–146], Н. А. Чередніченко [2], Т. А. Іванова [3], але особливості виникнення службово-трудова відносин з кандидатами на службу до національної поліції України не були досліджені певною мірою.

На теперішній момент досить невелика кількість досліджень в площині трудового права комплексно охоплюють аналіз проблеми протиріччя між юридичними гарантіями і правовими обмеженнями у галузі виникнення службово-трудова правовідносин з кандидатами на службу до Національної поліції України.

Метою статті є дослідження дисбалансу між юридичними гарантіями і правовими обмеженнями у галузі виникнення службово-трудова правовідносин з кандидатами на службу до Національної поліції та надання пропозицій щодо удосконалення і перспектив подальшого розвитку законодавства, яке регулює процедуру виникнення службово-трудова відносин з громадянами України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Варто зазначити, що принцип єдності та диференціації регулювання трудових відносин передбачає надання кандидатам на службу до Національної поліції України певних загальних юридичних гарантії у галузі працевлаштування, передбачених для всіх громадян України.

До загальних юридичних гарантії, передбачених законодавством України, що забезпечують право на працю у Національній поліції України, належать норми, які містяться у ст. ст. 1, 24, 43, 45, 46 Конституції України, ст. ст. 2-1, 5-1, 9, 22, 25 КЗпП України, ст. 58 та ч. 3 ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію».

Таким чином, специфіка професійної діяльності працівників Національної поліції України (забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності) пов'язана з особливим характером і спеціальними умовами служби, а також з професійним ризиком при виконанні службових обов'язків.

Відповідно до ст. 91 Закону України «Про Національну поліцію» особливий характер служби в поліції містить такі спеціальні умови для певних категорій поліцейських: службу у святкові та вихідні дні; службу позмінно; службу з нерівномірним графіком; службу в нічний час.

Поняття професійного ризику працівників поліції у науковій літературі досліджувалося такими фахівцями, як О. М. Бандурка [4, с. 227–228], М. С. Гринберг [5, с. 17], С. Г. Келіна [6, с. 14–15], В. І. Самороков [7, с. 109]. Дослідження, проведені в різних країнах світу, в тому числі і в Україні, свідчать, що вірогідність стресових, екстремальних ситуацій, небезпечних для життя, в діяльності поліцейського становить 7,7 бала і поступається вона лише роботі шахтарів (8,3 бала) з 10-бальної системи [4, с. 227].

Отже, специфіка професійної діяльності поліцейських, а також надане законом право застосовувати до правопорушників, у певних випадках, фізичний вплив, спеціальні засоби і навіть зброю, передбачає і певні особливості виникнення службово-трудова відносин з кандидатами на службу до Національної поліції України (тобто особливості, які диференціюються за професійною ознакою).

Ці особливості полягають: по-перше, у додаткових вимогах до кандидатів на службу, які передбачені спеціальним законодавством про проходження служби в Національній поліції України, по-друге, у додаткових підставах відмови у прийнятті на службу і, по-третє, у особливій процедурі прийняття на службу до Національної поліції України.

Додаткові вимоги до кандидатів на службу до Національної поліції України, які враховують специфіку професійної діяльності поліцейського, містяться в Законі Укра-

їни «Про Національну поліцію», Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції», а також у відомчих наказах МВС України.

Так, відповідно до ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою.

Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які поступають на службу до поліції, затверджує Міністерство внутрішніх справ України [8].

Таким чином, норми, викладені у спеціальному законодавстві про проходження служби в Національній поліції, передбачають такі додаткові вимоги до кандидатів при прийнятті на службу в органи внутрішніх справ: досягнення кандидатом на службу 18-річного віку; наявність у кандидата громадянства України; наявність у кандидата повної загальної середньої освіти; володіння українською мовою; взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень поліцейського, визначених законом; взяття на себе зобов'язань складання Присяги поліцейського; наявність певних професійних та особистих якостей, рівня фізичної підготовки та стану здоров'я.

Варто зазначити, що відповідно до вимог, що пред'являються до кандидата на службу до Національної поліції, спеціальним законодавством визначаються додаткові підстави відмови громадянам у прийнятті на службу.

Підстави для відмови в прийнятті на службу поділяються на загальні, передбачені загальними нормами законодавства про проходження державної служби (наприклад відсутність громадянства України), і спеціальні, передбачені спеціальним законодавством про проходження служби в Національній поліції (судимість за будь-який злочин, стан здоров'я, стан фізичної підготовки, вагітність жінки-кандидата на службу).

Так, відповідно до ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію» не може бути поліцейським: особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною особою; особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, у тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку; особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої; особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав; особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією; особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск; особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції.

Спеціальні вимоги та підстави відмови у прийнятті на службу до ОВС передбачають також і особливу процедуру прийняття на службу до Національної поліції. Ця процедура передбачає всебічне і повне вивчення психологічних, психофізичних, ділових і моральних якостей кандидата на службу до Національної поліції із ціллю перевірки його професійної придатності. Так, відповідно до ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію» громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліцію, з метою визначення стану їхнього здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу до Національної поліції, за їхньою згодою проходять тестування на поліграфі.

Відповідно до порядку, встановленого законом, щодо осіб, які претендують на службу в поліції, проводиться спеціальна перевірка, порядок проведення якої визначається законом та іншими нормативно-правовими актами.

Особливої уваги заслуговують особливості виникнення службово-трудових відносин із жінками-кандидатами на службу до Національної поліції які, крім вищевказаних критеріїв, диференціюються ще й за статевою ознакою.

До таких особливостей належить як надання додаткових юридичних гарантій, передбачених для жінок-кандидатів на службу до Національної поліції України, так і застосування додаткових обмежень, передбачених тільки для осіб жіночої статі, що бажають проходити службу в Національній поліції.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію» за поліцейськими зберігаються всі права, визначені для громадян України Конституцією та законами України, крім обмежень, встановлених цим та іншими законами України.

Гарантії, передбачені для жінок при виникненні службово-трудових правовідносин з Національною поліцією, поділяються на загальні, передбачені для всіх жінок, і, спеціальні, передбачені для жінок, що виконують материнську функцію.

До загальних гарантій належать такі: забезпечення рівних прав та можливостей у працевлаштуванні (ст. 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року); заборона відмови у прийнятті на службу, а також заборона прямого або непрямого обмеження прав чи встановлення прямих або непрямих переваг при укладенні контракту про службу в ОВС за мотивами статі (ст. 22 КЗпП України); встановлення цивільної, адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (ст. 24 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року, стаття 161 Кримінального кодексу України); більш низькі вимоги, порівняно із чоловіками, щодо фізичної підготовки для жінок-кандидатів до Національної поліції (Наказ МВС України № 636 від 02.07.2013 р.); надання права оскаржити відмову у прийнятті на службу до Національної поліції за мотивами статі (ст. 22 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року).

Спеціальні гарантії передбачають: заборону відмови у прийнятті на службу та звільнення зі служби жінок із мотивів, пов'язаних з наявністю дітей (ст. 184 КЗпП України); покладення на роботодавця обов'язку забезпечувати жінкам можливість суміщати трудову діяльність із сімейними обов'язками (ст. 17 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року).

Але варто зазначити, що спеціальне законодавство України про проходження служби в ОВС, крім юридичних гарантій, передбачає і деякі обмеження при прийнятті жінок на службу до Національної поліції.

Так, відповідно до ст. 84 «Розкладу хвороб і фізичних недоліків», затверджених Наказом МВС України № 85 від 06.02 2001 р. вагітні жінки, незалежно від терміну вагітності, є тимчасово непридатними для служби в органах внутрішніх справ і до прийняття в навчальні заклади МВС України [9].

Таким чином, вищевикладена норма дає підстави відмовляти вагітним жінкам у прийнятті на службу до Національної поліції України.

Цей наказ визначає вагітних жінок як тимчасово нездатних за станом здоров'я виконувати покладені на міліцію завдання та обов'язки, незалежно від того, чи вагітність з ускладненим перебігом, чи без ускладнень.

Але варто зазначити, що вагітність не вважається захворюванням, а є фізіологічним процесом [10, с. 95].

Ми вважаємо, що зазначену колізію можна вирішити шляхом надання відтермінування жінкам-кандидатам на службу до Національної поліції складання іспиту з фізичної підготовки строком на три роки. Такий термін обґрунтовується тим, що жінка після відпустки через вагітність і пологи має право на відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (ст. 179 КЗпП України, ст. 18 Закону України «Про відпустки»).

Висновки. Таким чином, процес виникнення службово-трудова відносин з кандидатами на службу до Національної поліції України передбачає, з одного боку, надання додаткових юридичних гарантій, а з іншого — застосування певних обмежень, зумовлених специфікою проходження служби у Національній поліції України, а що стосується жінок — ще й застосування певних обмежень, зумовлених біофізичними і фізіологічними особливостями жіночого організму.

Отже, протиріччя між нормами, що містять юридичні гарантії, з одного боку, і застосовують правові обмеження — з іншого, потребують правового удосконалення і збалансування з метою усунення правових колізій.

Список літератури / References

1. Сальников, В. П. Полиция. Женщины. Гуманизм (Международный научный конгресс женщин-полицейских) / Сальников В. П., Морозова Л. А., Проценко Е. Д., Потапова Ю. А. // Государство и право. — 1996. — № 1. — 152 с.

Salnikov, V. P., Morozova L. A., Protsenko E. D., Potapova Y. A. (1996). *Politsiya. Zhenshchiny. Gumanizm (Mezhdunarodnyi nauchnyi kongress zhenshchin-politsejskih)* [The police. Women. Humanism (International scientific congress of women, who serve in the police)]. *Gosudarstvo i pravo* [The State and Law], no. 1, 152 p.

2. Чередніченко, Н. А. Соціально-правовий захист жінок-працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2008. — 20 с.

Cherednichenko, N. A. (2008). *Sotsialno-pravovyi zakhyst zhinok-pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav* [Social and legal protection of rights of women, who serve in the police: doctoral thesis of candidate of juridical sciences]. *Natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav* [National University of Internal Affairs]. Kharkiv, 20 p.

3. Иванова, Т. А. Организационно-правовые проблемы работы с женщинами-сотрудниками органов внутренних дел, милиции : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.13 / Моск. акад. М-ва внутр. дел России. — М., 2000. — 20 с.

Ivanova, T. A. (2000). *Organizatsionno-pravovyye problemy raboty s zhenshchinami-sotrudnikami organov vnutrennih del, militsii* [Legal and organizational problems of work with women, who serve in the police: doctoral thesis of candidate of juridical sciences]. *Mosk. akad. M-va vnutren. del Rossii* [Moscow Academy of the Ministry of Internal Affairs]. Moscow, 20 p.

4. Бандурка, О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. — Харків : Ун-т внутр. справ, 1998. — 480 с.

Bandurka, O. M. (1998). *Upravlinnia v orhanakh vnutrishnikh sprav Ukrainy* [Management in the internal affairs bodies]. Kharkiv, Kharkiv National University of Internal Affairs Publ., 480 p.

5. Гринберг, М. С. Проблема производственного риска в уголовном праве / М. С. Гринберг. — М. : Юрид. лит., 1963. — 56 с.

Grinberg, M. S. (1963). *Problema proizvodstvennogo riska v ugovnom prave* [The problem of proceedings risk in criminal law]. Moscow, Juridical literature Publ., 56 p.

6. Келина, С. Г. Профессиональный риск как обстоятельство, исключяющее преступность деяния / С. Г. Келина // Советская юстиция. — 1988. — № 11. — 188 с.

Kelina, S. G. (1988). *Professionalnyi risk kak obstojatelstvo, iskluchjushcheje prestupnost' dejanija* [Professional risk as a condition, which eliminates the criminality]. *Sovetskaja yustitsija* [The Soviet Justice], no. 11, 188 p.

7. Самороков, В. И. Риск в уголовном праве / В. И. Самороков // Государство и право. — 1993. — № 5. — 155 с.

Samorokov, V. I. (1993). *Risk v ugovnom prave* [The risk in Criminal Law]. *Gosudarstvo i pravo* [The State and Law], no. 5, 155 p.

8. Про Національну поліцію : Закон України № 580-VIII від 02.07.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 40–41. — Ст. 349.

The Verkhovna Rada of Ukraine (2015). *Pro Natsionalnu politsiuu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015. № 580-VIII* [On The National Police of Ukraine: the law of Ukraine № 580-VIII of 2.07.2015]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 40–41, Article 349.

9. Наказ МВС України № 85 від 06.02.2001 р. «Про затвердження Положення про діяльність військово-лікарської комісії та Порядку проведення військово-лікарської експертизи і медичного огляду військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу в системі МВС» // Офіційний вісник України. — 2001. — № 9. — Ст. 392.

Nakaz MVS Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro diialnist viiskovo-likarskoi komisii ta Poriadku provedennia viiskovo-likarskoi ekspertyzy i medychnoho ohliadu viyskovosluzhbovtiv ta osib iyadovoho i nachalnytskoho skladu v systemi MVS» no. 85 vid 06.02.2001 r. [On confirmation of activity of military and medical board and Procedure of realization of military and medical expertise of servants, private soldiers and superior staff in the system of the Ministry of Internal Affairs: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine of 06.02 2001]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [The Official Bulletin of Ukraine], no. 9, Article 392.

10. Популярная медицинская энциклопедия / гл. ред. А. Н. Бакулев, Ф. Н. Петров. — М. : Советская энциклопедия, 1961. — 1256 с.

Bakulev, A. N, Petrov, F. N. (eds) (1961). *Popularnaja meditsinskaja entsiklopedija* [Popular medical encyclopedia]. Moscow, The Soviet encyclopedia Publ., 1256 p.

Дата надходження рукопису 12.11.2017

Цель. *Исследование дисбаланса между юридическими гарантиями и правовыми ограничениями в области возникновения служебно-трудовых правоотношений с кандидатами на службу в Национальную полицию, а также предоставление предложений по усовершенствованию и перспективам дальнейшего развития законодательства, регулирующего процедуру возникновения служебно-трудовых отношений с гражданами Украины.*

Методы. *Решение поставленных задач осуществлялось при помощи использования таких методов, как анализ и обобщение научной и научно-популярной литературы и нормативно-правовых актов, регулирующих порядок прохождения службы в Национальной полиции Украины.*

Результаты. *Процесс возникновения служебно-трудовых отношений с кандидатами на службу в Национальную полицию Украины предусматривает, с одной стороны, предоставление дополнительных юридических гарантий, а с другой — применение определенных ограничений, обусловленных спецификой прохождения службы в Национальной полиции Украины, а что касается женщин — еще и применение определенных ограничений, обусловленных биофизическими и физиологическими особенностями женского организма.*

Ключевые слова: юридические гарантии, трудовые отношения, Национальная полиция Украины, правовые ограничения, профессиональная деятельность, льготы.

Objective. Investigation of the disbalance between legal guarantees and legal restrictions in the field of the establishment of labour relations with candidates for the service in the National Police, as well as the provision of proposals for improvement and prospects for the further development of legislation that regulates the procedure for the establishment of service relations with Ukrainian citizens.

Methods. The solution of the tasks set is carried out using such methods as analysis and generalization of scientific and popular scientific literature and regulatory legal acts that regulate the procedure for the service in the National Police of Ukraine.

Results. The process of the establishment of labor relations with candidates for service in the National Police of Ukraine provides, on the one hand, the provision of additional legal guarantees, and on the other hand, the application of certain restrictions, conditioned by the specifics of the service in the National Police of Ukraine, and, as for women, certain limitations due to the biophysical and physiological characteristics of the female body.

Key words: legal guarantees, labour relations, the National Police of Ukraine, legal restrictions, professional activity, benefits.

УДК 341.01+340.134

Гігін О. В.,
асистент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gigin@donnuet.edu.ua

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

UDC 341.01+340.134

Gigin O. V.,
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: gigin@donnuet.edu.ua

HUMAN RIGHTS PROTECTION — INTERNATIONAL ASPECT

Мета. Дослідження основних міжнародно-правових актів, що забезпечують права людини, інститутів та інституцій, які здійснюють регулювання та контроль за дотриманням прав людини.

Методи. При написанні статті застосовувались як загальнонаукові методи, так і спеціальні правові методи дослідження, зокрема: формально-логічний, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, системно-структурний, класифікаційний, формально-юридичний методи та порівняльно-правовий.

Результати. Доведено, що міжнародні нормативно-правові акти в галузі захисту прав людини впливають на чинне законодавство окремих країн взагалі та України зокрема шляхом ратифікації Верховною Радою України певних міжнародних нормативно-правових актів. Таким чином, вітчизняне законодавство в галузі забезпечення прав людини імплементується в міжнародне законодавство. А враховуючи орієнтацію політики України на євроінтеграцію і в законодавство Європейського Союзу, внутрішньо-державні норми права мають відповідати нормам міжнародного законо-